

Кузнецова Вікторія Володимирівна

здобувач другого (магістерського) рівня 6 курсу 7 групи

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Херсон

Черемісін Олександр Вікторович

доктор історичних наук, професор

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Херсон

МІСЦЕ ОСВІТИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У результаті реформ середини XIX ст. держава пішла на структурні зміни в галузі фінансування освітніх закладів і відносин міських громад до їх діяльності. Були прийняті постанови про фінансування навчальних закладів із боку муніципалітетів настільки, наскільки вважають за потрібне. Міське самоврядування отримало право відкривати або закривати певні навчальні заклади на власний розсуд, визначати внутрішній порядок навчальних закладів, призначати або звільняти директорів чи вчителів. Вплив Міністерства народної освіти визначався лише загальним наглядом за навчальнимикладами. Дійсно, муніципалітети протягом другої половини XIX – початку XX ст. збільшували фінансування на освіту, але цього не вистачало, тому земства (губернські і повітові) проявили значно вищу активність у цій справі.

Суми витрат на освіту хоч і збільшувалися кожного року (відкривалися нові навчальні заклади, вчителі отримували постійні заохочувальні нагороди), але все одно їх не вистачало на ремонти, закупівлю навчальних обладнань, посібників, опалення й інші заходи. Муніципалітети діяли на власний розсуд, далеко не завжди прислухаючись до думок городян [5].

Освіта в Херсонській губернії була поширена, в основному, на невелику кількість населення – дворянство, духівництво та купецтво. Інші стани були майже неосвіченими. Серед усіх цивільних закладів міське самоврядування мало пряме відношення до меншої частини. Муніципалітети в кожному місті

утримували лише по кілька навчальних закладів, причому самостійно обираючи, які саме, але в основному ці ж навчальні заклади були створені з ініціативи самоврядування. Маючи у власному розпорядженні бюджет більше 1 млн. руб., одеський муніципалітет у 1865 р. витратив на Інститут шляхетних дівчат 1428 руб. І це вважалися грандіозно великі фінансові вливання в розвиток освіти, оскільки інші міста Херсонської губернії могли витратити не більше 500 руб. на рік. Міське самоврядування підтримувало найбідніших студентів Новоросійського університету [3].

Муніципальну освітню діяльність жодним чином не можна укласти в певну систему та виявити загальні тенденції розвитку. Вся турбота муніципалітетів Херсонської губернії виявлялася в щорічному субсидуванні поодиноких навчальних закладів у мізерних розмірах, що ніяк не могло вплинути на загальний стан освіченості.

Після реформи 1870 р. діяльність органів самоврядування в культурно-освітній сфері дещо пожвавилася. Муніципалітети Херсонської губернії звернули увагу на проблеми освіченості в регіоні й у кожному місті, починаючи з 1872 р., відкривали одразу по кілька навчальних закладів. Знайшлись кошти на ремонті й поновлення бібліотек, старих освітніх закладів. Миколаївський муніципалітет в 1873 р. знайшов кошти (25 тис. руб.), а в 1874 р. додав ще 10 тис. руб. на утримання навчальних закладів, що існували до 1870 р. За підрахунками А. Дорошевої, це складало 39% від коштів, які були нараховані державою на утримання навчальних закладів [2].

Завдяки активній діяльності міського самоврядування покращився загальний стан в освіті, відкривалися нові навчальні заклади, покращилося фінансування, як з держбюджету, так і з муніципальних коштів, покращився рівень гігієни та збільшилася кількість населення в освітньому процесі порівняно з дореформеним періодом.

Міські голови стали активними ініціаторами відкриття навчальних закладів в Одесі, Катеринославі, Херсоні, Сімферополі, Єлисаветграді, Маріуполі, Севастополі та інших. Загалом кожен муніципалітет Півдня України

діяв як окрема складова й абсолютно не узгоджував власні дії з іншими структурами. У кожному місті губернії були власні особливості й індивідуальні риси, не схожі з іншими муніципалітетами. Протягом досліджуваного періоду спостерігалася єдина спільна тенденція – збільшувалася кількість навчальних закладів, привертаючи в сторону освіти все більше й більше міського населення. Лише за період з 1895 р. по 1906 р. Єлисаветградський муніципалітет відкрив 3 навчальних заклади, які утримувалися за рахунок бюджету й існували до 1917 р. [1]. Але передові позиції займав Одеський муніципалітет. Головним фактором, що обмежував навчання, була плата за освіту. У повітових і заштатних містах Півдня України самоврядування ставилося до розвитку освіти за остаточним принципом: або взагалі не виділ кошти, або в таких мізерних розмірах, яких вистачало лише на утримання вчителів і дуже рідкісні ремонти. Кількості шкіл не вистачало для дітей усього міського населення. Основне навантаження на утримання навчальних закладів покладалося спочатку на державу, громадськість, прикази громадського нагляду, а після 1870 р. на земства, державу, громадськість. Для муніципалітетів завжди було «коронним» пояснення, що коштів у бюджетах не вистачає [4].

Література:

1. ДАКО. Ф. 78. Оп.7. Спр. 3. Арк. 15–40.
2. Дорошева А. О. Самоврядування в приморських містах Півдня України у другій половині XIX ст. : дисс. ... канд. іст. наук. Одеса, 2009. С. 170–175.
3. Роспись доходов и расходов города Одессы за 1850–1893 гг. Одесса : Типография А. Шульце, 1894. С. 134.
4. Список населенных мест Херсонской губернии. Статистические данные о каждом поселении. Херсон : Типография губернского правления, 1896. С. 25–288.

5. Черемісін О. В. Роль самоврядування в розвитку освіти в містах Півдня України кінця XVIII – початку XX ст. // *Scriptorium nostrum*. Вип. 3 (6). Херсон, 2016. С. 55–76.

Лозинська Тамара Миколаївна,

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування,

доктор наук з державного управління, професор,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

Олексієнко Олександр Вікторович,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

В економічній теорії акцентується увага, що ринки досконалої конкуренції є саморегульованими і не потребують втручання (впливу) держави в налагодження стосунків між продавцями та покупцями [1; 2]. Проте, теоретично ідеальні параметри таких ринків, практично не зустрічаються в реальному житті і напруження відносин між попитом та пропозицією може призводити (і призводить!) до зростання незадоволеного попиту, банкрутства підприємств, скорочення обсягів надходження податків до бюджету, а, отже, до порушення соціальної стабільності суспільства. Тому, хоча в багатьох країнах і Україні зокрема, спостерігається прагнення до дерегуляції економічного життя, зміна умов виробництва та споживання, економічне розшарування суспільства, діджиталізація економіки і, врешті-решт, наявність таких екстерналій як забруднення довкілля, обумовлюють доцільність використання більш жорстких механізмів державного регулювання економіки, ніж просто введення відповідної податкової політики.